

ПРИКАЗИ И БИЉЕШКЕ

Др инж. ВЕЉКО МАРТИНОВИЋ: „ШУМСКА ПРИВРЕДА У РАЗВОЈУ ЦРНЕ ГОРЕ“

Институт за друштвено-економска истраживања, Титоград 1975

На бази шумског богатства као природног ресурса у Црној Гори су се развиле, или се развијају, разноврсне привредне дјелатности. Стога истраживања о коришћењу тог богатства и његовом доприносу развоју народне привреде имају изузетан значај. Досад су истраживања те врсте у Црној Гори била парцијална и спорадична. Обрађивани су, углавном, поједини проблеми комплекса шумске привреде, из којег домена су радови др Душана Вучковића. Недавно се, међутим, појавила и једна комплексна студија о овој проблематици. У ствари, шумска привреда на територији СРЦГ, под којом се подразумијевају шумарство и индустрија за прераду дрвета (дрвна и индустрија целулозе и папира) — предмет су научне интерпретације у опсежној студији др Вељка Мартиновића.

Главни циљ који је себи поставио у свом научном подухвату — комплексно истраживање значаја и улоге шумске привреде за економски развитак Црне Горе — аутор је веома успјешно обавио. Заправо, Мартиновић је у својој књизи подробно, систематски и на научној основи обрадио не само улогу шумског богатства у привредном развоју, боље рећи шумску привреду као фактор развоја и основне услове за њен развој, већ и њену инкорпорираност у општа привредна кретања и структуру привреде Црне Горе.

Књига садржи 252 стране. Подијељена је на осам основних поглавља (изузимајући увод и закључке), са великим бројем потпоглавља.

У првом и другом поглављу писац даје кратак осврт на општу проблематику привредног развоја и његову регионалну неравнотежност у Црној Гори. Посебно се задржава на шумском фонду као извору сировина и фактору развоја разних привредних дјелатности, с једне, и као фактору одржања природне равнотеже, с друге стране, при чему посебно наглашава утицај шуме на тле, на водни режим и на пречишћавање ваздуха.

У трећем поглављу детаљно су обрађени сви релевантни физичко-географски агенси који су од утицаја на развој шумске привреде Црне Горе (геоморфолошке карактеристике, геолошки и педолошки састав, структура земљиних површина, климатске прилике, шумска вегетација и шумски фонд, мрежа водотока и хидроенергетски потенцијал, рудно богатство, природне љепоте и туристичке вриједности, ерозија земљишта). Потом су обрађени антропогени услови — становништво и тенденције у коришћењу извора топлотне енергије и, напокон, фактор савладаности простора. Овдје писац с разлогом истиче незадовољавајућу савладаност простора, која се прије свега огледа у недовољној дужини саобраћајница.

У четвртном поглављу дат је у сажетом облику приказ привредног развоја Црне Горе до завршетка другог свјетског рата, док је развитак у послијератном раздобљу нешто опширније обрађен.

У петом поглављу анализирају се развој шумске привреде и њен значај за досадашњи економски

развој Црне Горе. Ово је најобимнији и свакако један од најзанимљивијих дјелова Мартиновићево студије. У њему се до тачина анализира развој шумске привреде, са потребном научном акрибијом и критичком скрупулозношћу. Концизно је истакнут достигнути степен развијености и ефикасности шумске привреде, њен значај и улога у привредном и општедруштвеном развоју Црне Горе, при чему су у потребној мјери апострофирани одређени промашаји, што је било неминовно у условима динамичног развоја, поготову кад се узму у обзир просторне координате и мала акумулативна способност као и низ нерационалности и неусклађености. Довољно су обрађени: искоришћавање шума, прерада дрвета и шумско-узгојни радови до завршетка II свјетског рата, рата, па су потом дати исцрпан преглед развоја капацитета шумске привреде и организационе промјене које су пратиле њен развој, запосленост и кадрови, инвестициона улагања, експлоатација шума, индустријска прерада дрвета, извоз и др. после ослобођења. Све је то третирано са потребном минуциозношћу. Овај дио студије веома је инструктиван и због тога што су у њему дати компаративно и подаци о другим републикама, што је омогућило аутору да дође до низа значајних научних закључака. Занимљиво је истаћи да се писац, у циљу поткрепљивања својих закључака (на примјер, о међузависности и утицају шумске привреде на развој других привредних грана) користио дијелом и савременом »input-output« методом, што је без сумње имало позитивног утицаја на егзактност датих оцјена.

У шестом поглављу се обрађује и анализира садашње стање шумске привреде у Црној Гори. У сликању тог стања др Мартиновић исправно полази од организационе структуре предузећа шумске привреде. Стање капацитета, средстава, радне снаге, услова привређивања и способности репродукције — чини комплементарни садржај у коме се дају оц-

јене о шумској привреди у одговарајућим временским координатама. На крају овог поглавља посебно су занимљива пишчева запажања која се односе на изражене диспропорције у шумској привреди Црне Горе, а које се манифестују превасходно у односима између природног прираста шумског фонда и изграђених индустријских капацитета за прераду дрвета, између обима експлоатације и обима шумскоузгојних радова итд.

Након разматрања основних стратешких праваца привредног развоја у Републици у седмом поглављу, др В. Мартиновић врло студиозно, на основу властитих истраживања и извршених анализа, указује на правце развоја шумарства, дрвне индустрије и индустрије целулозе и папира — у осмом поглављу. У оквиру ширег концепта привреде Црне Горе у наредном периоду, он сврстава шумску привреду на треће мјесто (послије енергетско-металуршког комплекса са диверзификацијом кроз развој металопрерађивачке и електро-индустрије и туризма). Оваква оријентација у привредном развоју у складу је са већ конституисаном привредном структуром Црне Горе, уз то што се заснива и на потреби максималне валоризације расположивих природних ресурса и постојећих индустријских капацитета. На крају поглавља су дате глобална квантификација основних праваца развоја и мјере које би било нужно предузети да би се они остварили (посебно су прецизиране мјере које би требало да предузме друштвена заједница, а посебно радна организација шумске привреде и њихове асоцијације).

У посљедњем поглављу аутор је у виду закључака врло децидирано изложио резултате свог дугогодишњег, врло сериозног научног истраживања. Ту је он управо резимирао и синтетизовао закључке до којих је дошао стрпљивим и брижљивим радом, јасно их формулисао и дао по приоритету.

Ради боље илустрације кроз текст је дато десетак графичких

прилога, а у додатку на крају књиге приложено је 40 табеларних прегледа, 11 прегледних карата које приказују просторни аспект фитоценоза и других географских појава везаних за шумску привреду и 46 фотографија које указују на стање шуме и процесе ерозије земљишта у СР Црној Гори.

У цјелини узета, књига др В. Мартиновића представља научно документовану и композиционо заокружену цјелину. Писана је на основу обиља фактографског материјала, који је аутор прибавио теренским проматрањима и консултовањем релативно обимне литературе и других разних званичних извора. Технички је солидно опремљена. Неоспорно, то је једна од рјеђих свеобухватних студија — посвећена искључиво значају и улози шумске привреде Црне Горе. Као таква она има

посебан теоретски и апликативни значај.

Апликативни значај ове студије се састоји између осталог и у томе што указује на потребу бољег газдовања и значај трајног очувања шумског богатства, на којем се, заједно са осталим природним ресурсима, заснива или се може заснивати будући привредни развој Црне Горе. Отуда и њен непосредни практични значај, јер доприноси расвјетљавању у избору оптималних стратешких праваца дугорочног развоја Црне Горе.

Укратко речено, по својој садржини и карактеру ова студија превазилази оквире шумарства, па је зато интересантна не само за привреднике већ и за разне друге профиле стручњака који се баве проучавањем природе и народне привреде у Црној Гори.

Душан Ј. Мартиновић

THE HISTORIOGRAPHY OF YUGOSLAVIA 1965—1975

(The association of Yugoslav historical societies, Belgrade, 1975)

Савез историјских друштава Југославије штампао је уочи XIV међународног конгреса историјске науке (одржан од 16. до 28. августа 1975. године у Сан Франциску, у САД) трећу књигу југословенске историографије која обухвата период од 1965. до 1975. године. Књига је штампана на енглеском језику под насловом »The historiography of Yugoslavia 1965—1975«. Намјена ове публикације је да историчаре свијета упозна с оним најбитнијим и најрепрезентативнијим историографским темама и радовима којима се историјска наука у нашој земљи бавила у посљедњих десет година.

Штампањем ове књиге Национални комитет за историју Југославије, који функционише као орган Савеза историјских друштава Југославије, испунио је своју обавезу у погледу информисања о историографским резултатима оствареним у нас у посљедњој деценији.

Књигу о историографији Југославије 1965—1975. године припремила је редакција у саставу: Симе Ђирковић, Бого Графенауер, Мирјана Грос, Драгослав Јанковић, (главни уредник) и Владо Стругар. Ваља нагласити да је редакција своје дужности и обавезе извршила добро, без обзира на то што је књигу припремала под релативно тешким условима (временски тјеснац, недостатак финансијских средстава, тешкоће у избору аутора за поједине историографске проблеме и др.). Пропусти и грешке, којих свакако има, не умањују овој књизи значај толико колико упозоравају да се раду на историографским питањима у нас мора поклонити знатно више пажње, да историографска истраживања треба вршити континуирано и у складу с најновијим методолошким и другим научним достигнућима у погледу обраде историографије.

Нагласили смо да је *Историографија Југославије 1965/1975.* тре-